

**Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут**

Кафедра теорії та історії держави і права

Адамович С.В

Права людини і збройний конфлікт

**Методичні вказівки для здобувачів заочної форми навчання Навчально-
наукового юридичного інституту
з питань підготовки самостійної роботи**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Право»

Спеціальність 081 Право

Галузь знань 08 Право

Івано-Франківськ

2025

Адамович С.В. Права людини і збройний конфлікт: методичні вказівки для здобувачів заочної форми навчання Навчально-наукового юридичного інституту з питань підготовки самостійної роботи (рівень вищої освіти – перший (бакалаврський); освітня програма – «право»). Івано-Франківськ, 2025. 62 с.

Методичні вказівки містять завдання для підготовки самостійної роботи, списки рекомендованої літератури, запитання для самоперевірки, тести. Розрахований на студентів заочної форми навчання та викладачів юридичних навчальних закладів

Схвалено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Протокол № 6 від 23 грудня 2024 р.

Рекомендовано Вченою Радою Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Протокол № 6 від 22.01 2025 р.

Рецензенти:

Микитин Ю.І., заслужений юрист України, професор, кандидат юридичних наук, директор Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Андріюк В.В., кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

ВСТУП

В умовах російсько-української війни важливе значення має поширення знань із міжнародного гуманітарного права, яке забезпечує захист жертв війни та обмежує засоби й методи ведення воєнних дій. Будучи суто абстрактними в мирний час, норми міжнародного гуманітарного права перетворюються на механізм забезпечення життя та здоров'я під час збройного конфлікту.

Методичні матеріали, завдання та списки рекомендованої літератури для підготовки самостійної роботи, стануть у нагоді для комплексного викладання та формування компетентностей.

Методичні вказівки з курсу сприятимуть засвоєнню **загальних компетентностей**:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Крім того, формуватимуться спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи;
  - здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права;
  - здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів національного та міжнародного права, розуміння їх правового характеру і значення.

Також методичні вказівки сприятимуть досягненню програмних результатів навчання:

- визначати переконливість аргументів у процесі оцінки задалегідь невідомих умов та обставин;
- знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини;
- застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

Тема 1. Історія становлення й розвитку міжнародного гуманітарного права

1. Ведення війн в період Стародавнього світу та Середньовіччя.
2. Перші міжнародні конвенції XIX – початку XX ст.
3. Друга світова війна та Женевські конвенції:
4. МГП в другій половині XX ст. і на сучасному етапі.

Література

1. Adamovych, S, Mykytyn, Y, Prystach, L., Savetchuk, N & Kozych, I. (2023). Prospects for Punishing Citizens of the Russian Federation for War Crimes in Ukraine in 2014-2022. *Pakistan Journal of Criminology*. Vol.15, No 02. 227-242.
2. Адамович С. Знищення російськими військами міста Маріуполь зі свідчень внутрішньо переміщених осіб та відкритих джерел/ *Ukraińcy i ich sąsiedzi na przestrzeni wieków: polityka, gospodarka, religia, kultura i życie codzienne / Redakcja naukowa Roman Drozd, Bohdan Halczak. Tom IV. Słupsk–Warszawa: Ukraińskie Towarzystwo Historyczne w Polsce, Akademia Pomorska w Słupsku, 2024. S.329-342.*
3. Адамович С., Микитин Ю. Перспективи притягнення до кримінальної відповідальності росіян за воєнні злочини в Україні в контексті реалізації конституційного права на судовий захист. *Проблеми реалізації норм Конституції України в умовах воєнного стану* (присвячена 30-ій річниці створення Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника): матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Івано-Франківськ, 27 червня 2022 року) / упорядник В. І. Розвадовський. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2022. С.94-106.
4. Адамович С. Покарання рашистів за злочини у війні проти України – превенція для тоталітарних режимів світу. *Філософія української перемоги. Візія Великої України. Матеріали Десятих Банедрівських читань*. Київ: НАЦ «УССД», Українська видавнича справа, 2023. С. 175-185.
5. Адамович С. Притягнення до відповідальності вищого військового і політичного керівництва росії за геноцид проти українців. *Law & Society*. 2022. №6. С.3-10.
6. Адамович С. Псевдореферендуми у вересні 2022 р. на окупованих територіях України щодо входження до складу РФ. *Галичина*. 2024. №37. С.41-48.
7. Adamovych S. Ukrainian collaborationism from the standpoint of the russian occupation regimes in the XX and early XXI centuries. *Collaboration with the enemy in war conditions. Polish-Ukrainian experiences / Scientific editors: B.M.Nowak, P.Fris. Warsaw: Akademia Wymiaru Sprawiedliwości, 2023, p.119-134.*

8. Громовенко К. В. Міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів : навчально-методичний посібник / К. В. Громовенко, М. В. Грушко, К. В. Мануїлова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 132 с.
9. Базов В.П. *Воєнні злочини*: Навч. посібник. К: Юрінком Інтер, 2008. 336 с.
10. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_199/page.
11. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154.
12. Короткий Т., Хендель Н., Козорог О., Єлігулашвілі М., Олександр Войтенко О., Стокоз О., Потапова В., Маєвський В. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право. Онлайн-курс. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IHLAW101+2021_T3
13. Мануїлова К.В. Міжнародний захист прав людини та його взаємодія з міжнародним гуманітарним правом під час збройних конфліктів. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19359/>.
14. Міжнародне гуманітарне право в теорії та практиці. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-humanitarian-law>
15. Оцінка шкоди довкіллю від російської агресії. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:ANTS+EDA101+2023_T1/about?utm_source=sendy&utm_medium=email&utm_campaign=email-aprildigest23-shkoda
16. Римський статут міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text/
17. Сенаторова О.В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О, 2018. 208 с.
18. [Bloxham, D.](#) (2003). British War Crimes Trial Policy in Germany, 1945–1957: Implementation and Collapse. *Journal of British Studies*, Vol. 42, Issue 1, pp. 118-119.
19. [Cheah, WL.](#) (2018). Culture and understanding in the Singapore war crimes trials (1946–1948): interpreting arguments of the defence. *International Journal of Law in Context*, Vol. 14, Issue 1, pp. 87 – 109.
20. Fazi M. A., Tehrani P. M., Ahmed M. W & Shah S. A. (2019) Bangladesh's Approach towards International Criminal Law: A Case Study of International Crimes Tribunal Bangladesh. *Journal of Politics and Law*, Vol. 12, N. 3, p.80-86.

21. Ghorishi, S.R, Niavarani, S., Zamani, S.G. (2008). Non-applicability of Prescription to War Crimes during Iraq's War against Iran. *Journal of politics and law*, Vol. 9 (5), pp. 65-77.
22. Hansen, T. O. (2019). In Pursuit of Accountability during and after War. *Journal of Strategic Studies*, 42(7), pp. 946-970.
23. Hansen, T. (2021). The Multiple Aspects of 'Time' Rendering Justice for War Crimes in Iraq. *International criminal law review*, Vol. 21, Is. 5, pp. 878-904.
24. [Hill](#) David J. The Rights of the Civil Population in Territory Occupied by a Belligerent. *American Journal of International Law*, [Volume 11](#), [Issue 1](#), January 1917, pp. 133 – 137.
25. Jug, J. (2018) Odgovornost za štetu i naknada štete počinjene ratnim zločinom. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, [Vol. 39, No. 1](#), pp. 601-632.
26. von Lingen, K., Cribb, R. (2016). Justice in Time of Turmoil: War Crimes Trials in Asia in the Context of Decolonization and Cold War. In: von Lingen, K. (eds) War Crimes Trials in the Wake of Decolonization and Cold War in Asia, 1945-1956. *World Histories of Crime, Culture and Violence*. Palgrave Macmillan, Cham. p. 1.
27. Mullins Christopher W. Variations in War Crimes During the Sierra Leone Civil War. *International Criminal Justice Review*. XX. 2020. P. 1-20.
28. Nagamatsu, S. (2019). War, Crimes, and Terrorism. In: Abe, S., Ozawa, M., Kawata, Y. (eds) *Science of Societal Safety*. Trust, vol 2. Springer, Singapore. P 102.
29. Neto, Mario Marcello. Between the Atomic Bomb and the War Crimes: Denialism and Japanese Historiography in Perspective. *Revista brasileira de historia*. 2021.VL 41. IS 87
30. Polunina, V. (2016). From Tokyo to Khabarovsk: Soviet War Crimes Trials in Asia as Cold War Battlefields. In: von Lingen, K. (eds) War Crimes Trials in the Wake of Decolonization and Cold War in Asia, 1945-1956. *World Histories of Crime, Culture and Violence*. Palgrave Macmillan, Cham.
31. [Riga](#) L, [Kennedy](#) J. (2012) 'Putting Cruelty First': Interpreting War Crimes as Human Rights Atrocities in US Policy in Bosnia and Herzegovina. *Sociology*, Vol. 46. Issue: 5, pp. 861-875.
32. Sasaki-Uemura Wesley (1996) Hidden Horrors: Japanese War Crimes in World War II, by Tanaka Yuki, *Bulletin of Concerned Asian Scholars*, 28:3-4, 93-94.
33. Schaefer, Edward A. (1987). *War Crimes, War Criminals, and War Crimes Trials* by Norman E. Tutorow *German Studies Review*. Vol. 10, No. 2, p. 377.
34. Steenkamp, C. (2017). The Crime-Conflict Nexus and the Civil War in Syria. *Stability: International Journal of Security and Development*, 6(1), p.11.

Запитання для самоперевірки:

1. Які особливості ведення війни в період Стародавнього Світу та Середньовіччя?
2. Як вплинула професіоналізація армії в Новий час на гуманізацію війни?
3. Дайте характеристику причинам виникнення правових норм захисту поранених під час збройних конфліктів всередині XIX ст?
4. Коли було прийняте так зване «право Гааги»?
5. Коли було прийняте так зване «право Женеви»?
6. Охарактеризуйте історію створення міжнародних кримінальних трибуналів.

Тести:

1. У яких державах вперше з'явилися правила щодо обмеження насильства під час війни?
  - а) Давній Єгипет і Давній Китай
  - б) Греція та Рим
  - в) Месопотамія та Індія
  - г) Вавилон і Спарта
2. Який документ Стародавнього Вавилону вплинув на формування норм права війни?
  - а) Закони Хаммурапі
  - б) Іліада
  - в) Епос про Гільгамеша
  - г) Конституція Салона
3. Які принципи були основними у веденні війни в середньовічній Європі?
  - а) Винищення цивільного населення
  - б) Лицарська честь та захист цивільних
  - в) Повна мобілізація населення
  - г) Захоплення рабів
4. Як католицька церква регулювала ведення воєн у Середньовіччі?
  - а) Підтримувала беззастережну війну
  - б) Вводила принципи «Божого миру» та «Божого перемир'я»
  - в) Вимагала обов'язкового переслідування всіх ворогів
  - г) Забороняла будь-які війни
5. Який документ став першим міжнародним договором, що регулював ведення війни?
  - а) Гаазька конвенція
  - б) Женевська конвенція 1864 року

- в) Версальський договір
  - г) Паризька декларація
6. Хто був ініціатором прийняття першої Женевської конвенції?
- а) Уїнстон Черчилль
  - б) Генрі Дюнан
  - в) Наполеон Бонапарт
  - г) Франц Кельзен
7. Що регулювала перша Женевська конвенція 1864 року?
- а) Захист військовополонених
  - б) Захист поранених і медичного персоналу на полі бою
  - в) Захист цивільного населення
  - г) Заборону використання отруйних газів
8. Яке місто стало місцем підписання важливих конвенцій про закони та звичаї війни наприкінці XIX століття?
- а) Лондон
  - б) Гаага
  - в) Париж
  - г) Берлін
9. Яке порушення норм МГП було масово зафіксоване під час Другої світової війни?
- а) Захист прав комбатантів
  - б) Масові вбивства цивільного населення та військовополонених
  - в) Заборона використання хімічної зброї
  - г) Надмірне використання водних ресурсів
10. У якому році відбулася перша сесія Нюрнберзького трибуналу?
- а) 1939 р.
  - б) 1945 р.
  - в) 1948 р.
  - г) 1951 р.
11. Яке значення мав Нюрнберзький трибунал для розвитку МГП?
- а) Легалізація колоніальних війн
  - б) Засудження воєнних злочинів та злочинів проти людяності
  - в) Спрощення воєнних процедур
  - г) Відмова від міжнародного судочинства
12. Які нововведення були запроваджені Женевськими конвенціями 1949 року?

- а) Захист лише військових об'єктів
  - б) Захист цивільного населення та військовополонених
  - в) Заборона мирних переговорів
  - г) Ліквідація медичних служб
13. Скільки основних Женевських конвенцій було ухвалено у 1949 році?
- а) Дві
  - б) Три
  - в) Чотири
  - г) П'ять
14. Який принцип МГП був закріплений Женевськими конвенціями 1949 року?
- а) Заборона мирних переговорів
  - б) Захист жертв збройних конфліктів
  - в) Вільна торгівля під час війни
  - г) Примусова мобілізація
15. Який документ розширив положення Женевських конвенцій у 1977 році?
- а) Паризький протокол
  - б) Додаткові протоколи I та II
  - в) Таллінський посібник
  - г) Версальський договір
16. Що регулює Додатковий протокол I до Женевських конвенцій?
- а) Захист культурних цінностей
  - б) Захист жертв міжнародних збройних конфліктів
  - в) Заборону використання лазерної зброї
  - г) Захист торгових шляхів
17. Яке значення має Міжнародний кримінальний суд (МКС) для МГП?
- а) Регулює торгові суперечки
  - б) Судить за воєнні злочини та злочини проти людяності
  - в) Контролює військові бюджети
  - г) Організовує миротворчі місії
18. Яка міжнародна організація виконує важливу роль у впровадженні норм МГП?
- а) Міжнародний комітет Червоного Хреста
  - б) Міжнародний валютний фонд
  - в) Всесвітня організація охорони здоров'я
  - г) НАТО

19. Як змінилося МГП у ХХІ столітті?
  - а) Додатково регулює кіберконфлікти
  - б) Відмовилося від захисту цивільного населення
  - в) Перестало діяти
  - г) Обмежується тільки наземними операціями
20. Який документ є важливим для регулювання кібервійни в сучасному МГП?
  - а) Галлінський посібник
  - б) Лозаннський протокол
  - в) Женевський договір
  - г) Гаазька конвенція

Тема 2 Види збройних конфліктів

1. Міжнародні збройні конфлікти.
2. Не міжнародні збройні конфлікти.
3. Гібридні війни. Інші критерії класифікації.

Література

1. Adamovych, S, Mykytyn, Y, Prystach, L., Savetchuk, N & Kozych, I. (2023). Prospects for Punishing Citizens of the Russian Federation for War Crimes in Ukraine in 2014-2022. *Pakistan Journal of Criminology*. Vol.15, No 02. 227-242.
2. Адамович С. Знищення російськими військами міста Маріуполь зі свідчень внутрішньо переміщених осіб та відкритих джерел/ *Ukraińcy i ich sąsiedzi na przestrzeni wieków: polityka, gospodarka, religia, kultura i życie codzienne / Redakcja naukowa Roman Drozd, Bohdan Halczak. Tom IV. Słupsk–Warszawa: Ukraińskie Towarzystwo Historyczne w Polsce, Akademia Pomorska w Słupsku, 2024. S.329-342.*
3. Адамович С., Микитин Ю. Перспективи притягнення до кримінальної відповідальності росіян за воєнні злочини в Україні в контексті реалізації конституційного права на судовий захист. *Проблеми реалізації норм Конституції України в умовах воєнного стану* (присвячена 30-ій річниці створення Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника): матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Івано-Франківськ, 27 червня 2022 року) / упорядник В. І. Розвадовський. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2022. С.94-106.
4. Адамович С. Покарання рашистів за злочини у війні проти України – превенція для тоталітарних режимів світу. *Філософія української перемоги. Візія Великої*

України. *Матеріали Десятих Банедрівських читань*. Київ: НАЦ «УССД», Українська видавнича справа, 2023. С. 175-185.

5. Адамович С. Притягнення до відповідальності вищого військового і політичного керівництва росії за геноцид проти українців. *Law & Society*. 2022. №6. С.3-10.

6. Адамович С. Псевдореферендуми у вересні 2022 р. на окупованих територіях України щодо входження до складу РФ. *Галичина*. 2024. №37. С.41-48.

7. Базов В.П. *Воєнні злочини*: Навч. посібник. К: Юрінком Інтер, 2008. 336 с.

8. Вступ до міжнародного кримінального права. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-criminal-law>.

9. Біженці в 21 столітті. URL: <https://www.coursera.org/learn/refugees-21st-century>

10. Громовенко К. В. Міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів : навчально-методичний посібник / К. В. Громовенко, М. В. Грушко, К. В. Мануїлова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 132 с.

11. Короткий Т., Хендель Н., Козорог О., Єлігулашвілі М., Олександр Войтенко О., Стокоз О., Потапова В., Маєвський В. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право
Онлайн-курс. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IHLAW101+2021_T3

12. Міжнародне гуманітарне право в теорії та практиці. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-humanitarian-law>

13. Міжнародне право в дії: розслідування та переслідування міжнародних злочинів. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action-2>

14. Міжнародне право в дії: путівник по міжнародних судах і трибуналах у Гаазі. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action>.

15. Парадокси війни. URL: <https://www.coursera.org/learn/war>

16. Сенаторова О.В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О, 2018. 208 с.

Запитання для самоперевірки:

1. Що таке міжнародний збройний конфлікт і які його основні ознаки?
2. Які міжнародно-правові акти регулюють ведення міжнародних збройних конфліктів?
3. Які історичні приклади міжнародних збройних конфліктів найбільше вплинули на розвиток міжнародного гуманітарного права?

4. Чим відрізняються неміжнародні (внутрішні) збройні конфлікти від міжнародних?
  5. Які типи неміжнародних збройних конфліктів існують (громадянські війни, повстання, боротьба з тероризмом тощо)?
  6. Як міжнародне право регулює неміжнародні збройні конфлікти, зокрема через Женевські конвенції та Додаткові протоколи?
  7. Що таке гібридна війна і які її основні складові?
  8. Які країни та конфлікти в сучасному світі можна вважати прикладами ведення гібридної війни?
  9. Які ще критерії класифікації збройних конфліктів існують (за інтенсивністю, характером ведення бойових дій, застосованими технологіями тощо)?
- Як розвиток технологій (кіберзброя, автономні системи) впливає на класифікацію сучасних збройних конфліктів?

Тести:

1. Що є основною ознакою міжнародного збройного конфлікту?
  - а) Участь іноземних добровольців
  - б) Збройне протистояння між державами
  - в) Використання приватних військових компаній
  - г) Протести всередині країни
2. Який міжнародний документ регулює правила ведення міжнародних збройних конфліктів?
  - а) Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації
  - б) Декларація прав людини
  - в) Женевські конвенції
  - г) Паризька хартія
3. Чим відрізняється неміжнародний збройний конфлікт від міжнародного?
  - а) Відсутністю участі регулярних військових сил
  - б) Конфлікт відбувається всередині однієї держави
  - в) Учасниками є лише нелегальні збройні формування
  - г) Використанням тільки легкої зброї
4. Який з наведених прикладів є міжнародним збройним конфліктом?
  - а) Громадянська війна в Сирії
  - б) Російсько-українська війна
  - в) Партизанська боротьба в Колумбії
  - г) Придушення протестів у Гонконгу
5. Які сторони можуть брати участь у неміжнародному збройному конфлікті?

- а) Держави-члени ООН
  - б) Уряд і нелегальні збройні угруповання
  - в) Тільки миротворчі сили
  - г) Лише міжнародні альянси
6. Що є основною особливістю гібридної війни?
- а) Використання лише регулярних збройних сил
  - б) Поєднання традиційних військових дій з інформаційною війною, кібератаками та економічним тиском
  - в) Ведення бойових дій виключно за межами країни
  - г) Відсутність втручання міжнародних організацій
7. Що з наведеного НЕ є прикладом гібридної війни?
- а) Кібератаки на державні установи
  - б) Відкрите вторгнення регулярної армії
  - в) Поширення пропаганди та дезінформації
  - г) Фінансування та підтримка сепаратистських рухів
8. Яке з наведених тверджень є правильним щодо кіберконфліктів?
- а) Вони регулюються Женевськими конвенціями
  - б) Вони є одним із елементів гібридної війни
  - в) Вони не мають впливу на реальні військові операції
  - г) Вони заборонені міжнародним правом
9. Який критерій використовується для класифікації збройних конфліктів?
- а) Кількість учасників
  - б) Географія конфлікту
  - в) Статус залучених сторін
  - г) Усі перелічені
10. Яка збройна операція є прикладом міжнародного конфлікту?
- а) Вторгнення США в Ірак у 2003 році
  - б) Війна в Сомалі між місцевими угрупованнями
  - в) Боротьба наркокартелів у Мексиці
  - г) Громадянська війна в Лівії
11. Яка організація відповідає за моніторинг та аналіз збройних конфліктів?
- а) ЮНЕСКО
  - б) Міжнародний кримінальний суд
  - в) ООН
  - г) ВООЗ

12. Яка особливість характерна для сучасних гібридних конфліктів?

- а) Відсутність традиційних військових операцій
- б) Поєднання військових і невійськових методів тиску
- в) Участь лише приватних військових компаній
- г) Виключно кібератаки без фізичних бойових дій

13. Який вид конфлікту може включати як державні, так і недержавні актори?

- а) Гібридна війна
- б) Лише міжнародні збройні конфлікти
- в) Лише неміжнародні збройні конфлікти
- г) Конфлікт низької інтенсивності

14. Який вид конфлікту часто супроводжується економічними санкціями та політичним тиском?

- а) Гібридна війна
- б) Партизанський рух
- в) Внутрішній конфлікт
- г) Громадянська війна

15. Який з наведених конфліктів можна вважати гібридним?

- а) Війна у В'єтнамі
- б) Анексія Криму у 2014 році
- в) Корейська війна
- г) Друга світова війна

16. Який збройний конфлікт мав як міжнародний, так і неміжнародний характер?

- а) Війна в Афганістані (1979–1989)
- б) Війна за Фолклендські острови
- в) Іспанська громадянська війна
- г) Холодна війна

17. Що таке "конфлікт низької інтенсивності"?

- а) Війна, яка триває менше 6 місяців
- б) Збройний конфлікт із невеликою кількістю жертв
- в) Конфлікт, у якому використовується тільки легка зброя
- г) Конфлікт, який включає терористичні та партизанські методи

18. Яке збройне формування може бути учасником неміжнародного конфлікту?

- а) Армія сусідньої держави
- б) Офіційний уряд

в) Повстанське угруповання

г) Міжнародний миротворчий контингент

19. Яке право регулює ведення воєнних дій у збройних конфліктах?

а) Міжнародне кримінальне право

б) Торгове право

в) Міжнародне гуманітарне право

г) Цивільне право

20. Який фактор НЕ є основною причиною виникнення збройного конфлікту?

а) Територіальні претензії

б) Релігійні та етнічні суперечності

в) Економічна нерівність

г) Демократичні вибори

Тема 3 Воєнні злочини

1. Загальна характеристика воєнних злочинів і система їх складів.

2. Види воєнних злочинів.

3. Система запобігання воєнним злочинам.

Література

4. Адамович С. Притягнення до відповідальності вищого військового і політичного керівництва росії за геноцид проти українців. Law & Society. 2022. №6. С.3-10.

5. Біженці в 21 столітті. URL: <https://www.coursera.org/learn/refugees-21st-century>

6. Вступ до міжнародного кримінального права. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-criminal-law>.

7. Громовенко К. В. Міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів : навчально-методичний посібник / К. В. Громовенко, М. В. Грушко, К. В. Мануїлова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 132 с.

8. Базов В.П. *Воєнні злочини*: Навч. посібник. К: Юрінком Інтер, 2008. 336 с.

9. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_199/page.

10. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154.

11. Короткий Т., Хендель Н., Козорог О., Єлігулашвілі М., Олександр Войтенко О., Стокоз О., Потапова В., Маєвський В. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право Онлайн-курс. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IHLAW101+2021_T3
12. Мануїлова К.В. Міжнародний захист прав людини та його взаємодія з міжнародним гуманітарним правом під час збройних конфліктів. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19359/>.
13. Міжнародне гуманітарне право в теорії та практиці. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-humanitarian-law>
14. Міжнародне право в дії: розслідування та переслідування міжнародних злочинів. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action-2>
15. Міжнародне право в дії: путівник по міжнародних судах і трибуналах у Гаазі. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action>.
16. Оцінка шкоди довкіллю від російської агресії. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:ANTS+EDA101+2023_T1/about?utm_source=sendy&utm_medium=email&utm_campaign=email-aprildigest23-shkoda
17. Парадокси війни. URL: <https://www.coursera.org/learn/war>
18. Репецький В.М., Лисик В.М. Поняття та ознаки воєнних злочинів. Международное гуманитарное право. URL: https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/amp_2009_1_15.pdf.
19. Римський статут міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text/
20. Сенаторова О.В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О, 2018. 208 с.
21. Agwu A. Armed drones and globalization in the asymmetric war on terror. New York and London. 2018. 342 p.
22. Mullins Christopher W. Variations in War Crimes During the Sierra Leone Civil War. *International Criminal Justice Review*. XX. 2020. P. 1-20.
23. Schaefer Edward A. *War Crimes, War Criminals, and War Crimes Trials* by Norman E. Tutorow *German Studies Review*. Vol. 10, No. 2 (May, 1987), p. 377.

Запитання для самоперевірки:

1. Що таке воєнні злочини, і як вони визначаються в міжнародному праві?
2. Які дії вважаються воєнними злочинами згідно з Римським статутом Міжнародного кримінального суду?

3. У чому полягає різниця між воєнними злочинами, злочинами проти людяності та геноцидом?
4. Які елементи складу злочину є обов'язковими для кваліфікації діяння як воєнного злочину?
5. Як принцип індивідуальної кримінальної відповідальності застосовується у випадках воєнних злочинів?
6. Як воєнні злочини пов'язані з порушенням міжнародного гуманітарного права?
7. Чому важливо враховувати контекст збройного конфлікту під час кваліфікації воєнних злочинів?
8. Що таке злочини проти цивільного населення, і як вони регулюються міжнародним правом?
9. Як міжнародне право класифікує злочини, пов'язані з використанням забороненої зброї (хімічної, біологічної тощо)?
10. Які особливості мають воєнні злочини, що спрямовані проти гуманітарних місій або персоналу?
11. Як міжнародне право регулює питання нападу на культурні цінності та релігійні об'єкти?
12. У чому полягає заборона використання комбатантами "живих щитів"?
13. Як воєнні злочини відрізняються у міжнародних та неміжнародних збройних конфліктах?
14. Які механізми міжнародного права спрямовані на запобігання воєнним злочинам?
15. Яку роль у запобіганні воєнним злочинам відіграють Женевські конвенції та їх Додаткові протоколи?
16. Як держави зобов'язані запобігати воєнним злочинам на своїй території?
17. Які функції виконує Міжнародний кримінальний суд у контексті запобігання та розслідування воєнних злочинів?
18. Які санкції можуть бути застосовані до осіб, винних у воєнних злочинах?
19. Як міжнародна співпраця (наприклад, через ООН чи МКС) сприяє зменшенню кількості воєнних злочинів?

Тести:

1. Що таке воєнні злочини?
  - а) Дії, які порушують звичаї торгівлі
  - б) Серйозні порушення законів і звичаїв війни

- в) Політичні злочини під час виборів
  - г) Злочини проти майнових прав
2. Який міжнародний документ уперше визначив поняття воєнного злочину?
- а) Паризька угода
  - б) Статут Нюрнберзького трибуналу
  - в) Гаазька конвенція
  - г) Версальський договір
3. Який принцип лежить в основі відповідальності за воєнні злочини?
- а) Принцип універсальної юрисдикції
  - б) Принцип територіальної підсудності
  - в) Принцип добровільності
  - г) Принцип комерційної вигоди
4. Хто може бути притягнутий до відповідальності за воєнні злочини?
- а) Тільки військові командири
  - б) Тільки глави держав
  - в) Будь-яка особа, яка вчинила воєнні злочини
  - г) Лише іноземні громадяни
5. Який суд розглядає справи щодо воєнних злочинів на міжнародному рівні?
- а) Європейський суд з прав людини
  - б) Міжнародний кримінальний суд (МКС)
  - в) Всесвітній торговельний суд
  - г) ООН
6. Яке з наведених діянь є воєнним злочином?
- а) Напад на військові об'єкти
  - б) Навмисне вбивство цивільних осіб
  - в) Проведення військових навчань
  - г) Захист цивільних об'єктів
7. Який злочин передбачає незаконне знищення культурних цінностей під час війни?
- а) Порушення авторських прав
  - б) Злочин проти довілля
  - в) Воєнний злочин
  - г) Державна зрада
8. Яке з наведених діянь є порушенням Женевських конвенцій?
- а) Використання миротворчих контингентів
  - б) Каткування військовополонених

- в) Проведення військових навчань
  - г) Надання гуманітарної допомоги
9. Що таке мародерство під час збройного конфлікту?
- а) Незаконне захоплення приватного майна
  - б) Вилучення зброї
  - в) Ремонт техніки на полі бою
  - г) Допомога пораненим
10. Яке діяння є воєнним злочином проти військовополонених?
- а) Гарантія їхнього захисту
  - б) Відмова від бойових дій
  - в) Жорстоке поводження або катування
  - г) Надання медичної допомоги
11. Яке з наступних є злочином проти цивільного населення?
- а) Вивезення дітей з окупованих територій
  - б) Захист цивільних об'єктів
  - в) Надання гуманітарної допомоги
  - г) Вилучення зброї у цивільних
12. Що є воєнним злочином проти довкілля?
- а) Спалювання відходів
  - б) Навмисне знищення природних ресурсів без воєнної необхідності
  - в) Розведення полів для бою
  - г) Використання безпечної зброї
13. Який міжнародний документ встановлює обов'язок держав переслідувати осіб, винних у воєнних злочинах?
- а) Гаазька конвенція
  - б) Женевські конвенції
  - в) Статут ООН
  - г) Лозаннська декларація
14. Яка організація має мандат розслідувати воєнні злочини?
- а) ЮНЕСКО
  - б) Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ)
  - в) Міжнародний кримінальний суд (МКС)
  - г) Всесвітня організація охорони здоров'я
15. Який принцип забезпечує запобігання воєнним злочинам?
- а) Принцип пропорційності

- б) Принцип конфіденційності
  - в) Принцип обмеження торгівлі
  - г) Принцип нейтралітету
16. Як держава повинна реагувати на воєнні злочини, вчинені її громадянами?
- а) Ігнорувати
  - б) Переслідувати їх або передавати до міжнародного суду
  - в) Захищати від переслідування
  - г) Виплачувати компенсацію
17. Що є важливою складовою системи запобігання воєнним злочинам?
- а) Проведення військових навчань
  - б) Поширення знань про міжнародне гуманітарне право
  - в) Заборона будь-якої міжнародної співпраці
  - г) Легалізація воєнних злочинів
18. Як МКЧХ сприяє запобіганню воєнним злочинам?
- а) Поширює знання про МГП та контролює дотримання норм
  - б) Організовує миротворчі місії
  - в) Забезпечує військове командування
  - г) Розробляє бойові стратегії
19. Який механізм міжнародного права дозволяє судити винних у воєнних злочинах незалежно від їхнього громадянства?
- а) Принцип територіальної юрисдикції
  - б) Принцип універсальної юрисдикції
  - в) Принцип національного захисту
  - г) Принцип економічного регулювання
20. Яка роль міжнародного гуманітарного права у запобіганні воєнним злочинам?
- а) Регулювання торгівлі зброєю
  - б) Обмеження методів і засобів ведення війни для захисту цивільного населення
  - в) Поширення воєнних технологій
  - г) Встановлення комерційних стандартів

Тема 4 Злочини агресії, злочини проти людяності і геноцид за міжнародним гуманітарним правом

1. Злочини агресії.
2. Злочини проти людяності.
3. Злочин геноциду.

Література

1. Адамович С. Притягнення до відповідальності вищого військового і політичного керівництва росії за геноцид проти українців. *Law & Society*. 2022. №6. С.3-10.
2. Базов В.П. *Воєнні злочини*: Навч. посібник. К: Юрінком Інтер, 2008. 336 с.
3. Басиста І.В. Притягнення до кримінальної відповідальності за геноцид за чинним КК України: окремі проблеми. Процесуальне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування: тези доповідей учасників науково-практичного семінару (01 грудня 2023 року) / упор. А.Я. Хитра. Львів: ЛьвДУВС. 2023. С. 10-17. <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html>
4. Вступ до міжнародного кримінального права. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-criminal-law>.
5. Громовенко К. В. Міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів : навчально-методичний посібник / К. В. Громовенко, М. В. Грушко, К. В. Мануїлова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 132 с.
6. Короткий Т., Хендель Н., Козорог О., Єлігулашвілі М., Олександр Войтенко О., Стокоз О., Потапова В., Маєвський В. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право Онлайн-курс. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IHLAW101+2021_T3
7. Міжнародне гуманітарне право в теорії та практиці. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-humanitarian-law>
8. Міжнародне право в дії: розслідування та переслідування міжнародних злочинів. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action-2>
9. Міжнародне право в дії: путівник по міжнародних судах і трибуналах у Гаазі. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action>.
10. Парадокси війни. URL: <https://www.coursera.org/learn/war>
11. Сенаторова О.В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О, 2018. 208 с.
12. [Matulewska, A, Gwiazdowicz, D.J.](#) (2022). In Quest of Genocide Understanding: Multiple Faces of Genocide. *International journal for the semiotics of law-revue de semiotique juridique*. Vol.35. Iss.4. pp.1425-1443.

13. Kopel, D.B., Gallant, P., Eisen, J.D. (2006). Is resisting genocide a human right? *Notre dame law review*. Vol.81, Iss.4, pp. 1275-1346.

Запитання для самоперевірки:

1. Як міжнародне право визначає злочин агресії, і які критерії його кваліфікації?
2. Які приклади злочинів агресії були визнані міжнародними судами у XX–XXI століттях?
3. Які органи міжнародного правосуддя мають юрисдикцію щодо розгляду злочинів агресії?
4. Як Римський статут Міжнародного кримінального суду регулює питання злочину агресії?
5. У чому полягає різниця між воєнними злочинами та злочинами проти людяності?
6. Які дії класифікуються як злочини проти людяності згідно з міжнародним гуманітарним правом?
7. Чи може злочин проти людяності бути вчинений у мирний час, чи лише під час війни?
8. Які критерії має злочин геноциду за Конвенцією ООН 1948 року?
9. Які історичні приклади геноциду були офіційно визнані міжнародною спільнотою?
10. Яка відповідальність держави за вчинення або недопущення геноциду згідно з міжнародним правом?

Тести:

1. Що таке злочин агресії за міжнародним правом?
  - а) Незаконне економічне втручання
  - б) Незаконне використання збройних сил однією державою проти іншої
  - в) Порушення прав людини всередині держави
  - г) Контрабанда зброї
2. Який міжнародний документ вперше визначив злочин агресії?
  - а) Статут ООН
  - б) Гаазька конвенція
  - в) Версальський договір
  - г) Паризька хартія
3. Який орган ООН уповноважений визначати факт агресії?
  - а) Міжнародний суд ООН

- б) Рада Безпеки ООН
  - в) Генеральна Асамблея ООН
  - г) ЮНЕСКО
4. Яке з наведених діянь може кваліфікуватися як акт агресії?
- а) Політичний протест
  - б) Введення військ на територію іншої держави без її згоди
  - в) Мирна демонстрація
  - г) Надання гуманітарної допомоги
5. Який принцип міжнародного права порушується актами агресії?
- а) Принцип рівності статей
  - б) Принцип мирного врегулювання спорів
  - в) Принцип свободи слова
  - г) Принцип економічного розвитку
6. Що таке злочини проти людяності?
- а) Злочини проти довілля
  - б) Систематичні та широкомасштабні напади на цивільне населення
  - в) Незначні порушення міжнародного права
  - г) Економічні злочини
7. Який суд уперше засудив за злочини проти людяності?
- а) Міжнародний суд ООН
  - б) Нюрнберзький трибунал
  - в) Гаазький суд
  - г) Міжнародний арбітражний суд
8. Яке з наведених діянь є злочином проти людяності?
- а) Навмисне вбивство цивільного населення
  - б) Рабство
  - в) Примусове переселення
  - г) Усі відповіді правильні
9. Чим злочини проти людяності відрізняються від воєнних злочинів?
- а) Мають місце лише під час війни
  - б) Можуть відбуватися як у мирний, так і у воєнний час
  - в) Регулюються тільки національним правом
  - г) Не підлягають міжнародному переслідуванню
10. Яке з перелічених діянь є прикладом переслідування як злочину проти людяності?
- а) Дискримінація за релігійною ознакою

- б) Використання інноваційних технологій
- в) Захист прав меншин
- г) Економічна підтримка

3. Злочин геноциду

11. Що таке геноцид?

- а) Спроба асиміляції населення
- б) Намір знищити повністю або частково певну національну, етнічну, расову або релігійну групу
- в) Переселення населення у безпечні райони
- г) Економічне домінування

12. Який міжнародний документ уперше визначив злочин геноциду?

- а) Конвенція ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього
- б) Статут Ліги Націй
- в) Паризька декларація
- г) Версальський договір

13. У якому році була ухвалена Конвенція про запобігання злочину геноциду?

- а) 1945 р.
- б) 1948 р.
- в) 1950 р.
- г) 1965 р.

14. Хто ввів термін "геноцид"?

- а) Альфред Нобель
- б) Рафаель Лемкін
- в) Вільям Гладстон
- г) Франц Кафка

15. Які дії можуть розглядатися як геноцид?

- а) Вбивства членів групи
- б) Примусове запобігання народженню дітей у групі
- в) Переміщення дітей до іншої групи
- г) Усі відповіді правильні

16. Яке з наведених діянь НЕ є геноцидом?

- а) Масове вбивство з політичних причин
- б) Фізичне знищення етнічної групи
- в) Створення нестерпних умов для життя певної групи
- г) Примусова стерилізація жінок певної національності

17. Який суд розглядає справи щодо злочинів геноциду?
- а) Міжнародний арбітражний суд
  - б) Міжнародний кримінальний суд (МКС)
  - в) ЮНЕСКО
  - г) Всесвітня організація охорони здоров'я
18. Чи може особа бути засуджена за геноцид незалежно від її посади?
- а) Так
  - б) Ні
19. Яке значення має принцип універсальної юрисдикції для злочинів проти людяності?
- а) Застосовується лише в одній країні
  - б) Дозволяє переслідувати злочинців незалежно від місця скоєння злочину
  - в) Обмежується національним законодавством
  - г) Застосовується лише в мирний час
20. Чому злочини агресії, геноцид та злочини проти людяності вважаються міжнародними злочинами?
- а) Порушують лише національне право
  - б) Здійснюють значний вплив на міжнародну спільноту
  - в) Не мають правового регулювання
  - г) Залишаються поза юрисдикцією судів

Тема 5. Тероризм за міжнародним гуманітарним правом

4. Тероризм в контексті МГП.
5. Юридична кваліфікація тероризму.
6. Міжнародні зусилля з боротьби з тероризмом.
7. Виклики боротьби з тероризмом.

Література

14. Адамович С. Притягнення до відповідальності вищого військового і політичного керівництва росії за геноцид проти українців. *Law & Society*. 2022. №6. С.3-10.
15. Базов В.П. *Воєнні злочини*: Навч. посібник. К: Юрінком Інтер, 2008. 336 с.
16. Вступ до міжнародного кримінального права. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-criminal-law>.
17. Громовенко К. В. Міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів : навчально-методичний посібник / К. В. Громовенко, М. В. Грушко, К. В. Мануїлова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 132 с.

18. Короткий Т., Хендель Н., Козорог О., Єлігулашвілі М., Олександр Войтенко О., Стокоз О., Потапова В., Маєвський В. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право
Онлайн-курс. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IHLAW101+2021_T3
19. Міжнародне гуманітарне право в теорії та практиці. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-humanitarian-law>
20. Міжнародне право в дії: розслідування та переслідування міжнародних злочинів.
URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action-2>
21. Міжнародне право в дії: путівник по міжнародних судах і трибуналах у Гаазі. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action>.
22. Парадокси війни. URL: <https://www.coursera.org/learn/war>
23. Сенаторова О.В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О, 2018. 208 с.

Запитання для самоперевірки:

1. Як міжнародне гуманітарне право визначає тероризм і чим він відрізняється від воєнних дій?
2. Які основні заборони щодо терористичних актів містяться в міжнародному гуманітарному праві?
3. Чи може терористична діяльність кваліфікуватися як воєнний злочин?
4. Чому у міжнародному праві відсутнє єдине загальновизнане визначення тероризму?
5. Які міжнародні документи регулюють боротьбу з тероризмом (наприклад, резолюції ООН, Женевські конвенції, спеціальні конвенції проти тероризму)?
6. Як міжнародне право відрізняє тероризм від збройної боротьби за незалежність або національне визволення?
7. Які основні міжнародні організації відіграють ключову роль у боротьбі з тероризмом?
8. Які заходи вживає ООН у рамках боротьби з тероризмом?
9. Які головні труднощі у міжнародній співпраці щодо протидії тероризму?
10. Як баланс між боротьбою з тероризмом та дотриманням прав людини впливає на міжнародну політику?

Тести:

1. Що таке тероризм у контексті міжнародного гуманітарного права?
  - а) Використання насильства для досягнення політичних або релігійних цілей
  - б) Легітимний метод ведення бойових дій

- в) Тільки міжнародні напади на цивільних осіб
  - г) Спосіб захисту державного суверенітету
2. Який документ є основним у регулюванні міжнародного гуманітарного права?
- а) Статут ООН
  - б) Женевські конвенції
  - в) Загальна декларація прав людини
  - г) Вашингтонська конвенція
3. Яка міжнародна організація займається боротьбою з тероризмом?
- а) ЮНЕСКО
  - б) Інтерпол
  - в) ВООЗ
  - г) Червоний Хрест
4. Який із наведених злочинів може бути пов'язаний із тероризмом?
- а) Напад на військові об'єкти в зоні конфлікту
  - б) Використання цивільного населення як заручників
  - в) Відкритий напад на військових у бою
  - г) Використання хімічної зброї під час збройного конфлікту
5. Чи можна кваліфікувати тероризм як воєнний злочин?
- а) Так, якщо він спрямований проти цивільного населення
  - б) Ні, тероризм не регулюється міжнародним гуманітарним правом
  - в) Лише якщо терористи використовують військову техніку
  - г) Тільки якщо терористи є громадянами однієї країни
6. Який міжнародний договір прямо забороняє тероризм у збройних конфліктах?
- а) Конвенція проти тортур
  - б) Женевські конвенції
  - в) Римський статут
  - г) Гаазькі конвенції
7. Який терористичний акт став приводом для посилення міжнародної боротьби з тероризмом у XXI столітті?
- а) Атака на Всесвітній торговий центр (11 вересня 2001 року)
  - б) Теракти в Парижі 2015 року
  - в) Вибух у метро Лондона 2005 року
  - г) Захоплення заручників у Беслані
8. Як ООН протидіє тероризму?

- а) Видає санкції проти держав, які підтримують тероризм
  - б) Веде військові операції проти терористичних груп
  - в) Забороняє свободу слова, якщо вона може сприяти тероризму
  - г) Регулює діяльність поліції на національному рівні
9. Яке з цих явищ пов'язане з тероризмом у міжнародному гуманітарному праві?
- а) Партизанська боротьба
  - б) Використання заручників
  - в) Збройний напад на військову базу
  - г) Конвенційна війна
10. Яка міжнародна організація розслідує фінансування тероризму?
- а) FATF
  - б) ВООЗ
  - в) ЮНІСЕФ
  - г) МВФ
11. Чи може боротьба з тероризмом порушувати права людини?
- а) Ні, всі заходи боротьби з тероризмом відповідають міжнародному праву
  - б) Так, у випадках незаконних арештів або тортур
  - в) Тільки якщо використовуються військові методи
  - г) Лише в країнах, що перебувають у стані війни
12. Що є головною проблемою міжнародного визначення тероризму?
- а) Різні країни мають власні підходи
  - б) Термін «тероризм» не використовується в міжнародному праві
  - в) Тероризм вважається внутрішньою проблемою держав
  - г) Тероризм визнаний легітимним у деяких випадках
13. Що з наведеного є терористичною діяльністю?
- а) Бойові дії між арміями
  - б) Вибух у житловому будинку з політичними цілями
  - в) Арешт злочинця поліцією
  - г) Протестна демонстрація
14. Що є основною метою терористичних атак?
- а) Захоплення військових баз
  - б) Створення паніки та тиску на уряд
  - в) Ведення конвенційної війни
  - г) Отримання територіальних переваг
15. Яка країна після теракту 11 вересня 2001 року ініціювала "війну з тероризмом"?

а) Росія

б) США

в) Велика Британія

г) Німеччина

16. Який із наведених злочинів вважається міжнародним тероризмом?

а) Напад на політичного лідера під час передвиборчої кампанії

б) Захоплення літака з цивільними пасажирами з вимогами до уряду

в) Використання військових сил у збройному конфлікті

г) Відкриття вогню по військовій базі супротивника

17. Який міжнародний договір прямо забороняє викрадення заручників як форму тероризму?

а) Конвенція про запобігання злочину геноциду

б) Міжнародна конвенція про боротьбу з викраденням заручників (1979)

в) Договір про нерозповсюдження ядерної зброї

г) Європейська конвенція з прав людини

18. Який метод терористи найчастіше використовують для досягнення своїх цілей?

а) Пряме військове вторгнення

б) Дипломатичні переговори

в) Насильницькі акти проти цивільного населення

г) Політичні маніфестації

19. Які країни найбільше постраждали від тероризму в XXI столітті?

а) Швейцарія, Норвегія, Канада

б) США, Ірак, Афганістан

в) Нова Зеландія, Португалія, Фінляндія

г) Південна Корея, Японія, Бразилія

20. Яке з наведених тверджень НЕ є характерним для міжнародного тероризму?

а) Використання насильства для залякування населення

б) Вимоги зміни політичного режиму

в) Виключно мирні протести проти влади

г) Напади на цивільні об'єкти

Тема 6. Права людини і шкода довкіллю під час війни

1. Вплив війни на довкілля.

2. Міжнародне гуманітарне право та захист довкілля.

3. Відшкодування екологічних збитків.

Література

1. Базов В.П. *Воєнні злочини*: Навч. посібник. К: Юрінком Інтер, 2008. 336 с.
2. Вступ до міжнародного кримінального права. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-criminal-law>.
3. Громовенко К. В. Міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів : навчально-методичний посібник / К. В. Громовенко, М. В. Грушко, К. В. Мануїлова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 132 с.
4. Короткий Т., Хендель Н., Козорог О., Єлігулашвілі М., Олександр Войтенко О., Стокоз О., Потапова В., Маєвський В. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право Онлайн-курс. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IHLAW101+2021_T3
  1. Міжнародне гуманітарне право в теорії та практиці. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-humanitarian-law>
  2. Міжнародне право в дії: розслідування та переслідування міжнародних злочинів. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action-2>
5. Міжнародне право в дії: путівник по міжнародних судах і трибуналах у Гаазі. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action>.
6. Оцінка шкоди довкіллю від російської агресії. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:ANTS+EDA101+2023_T1/about?utm_source=sendy&utm_medium=email&utm_campaign=email-aprildigest23-shkoda
7. Парадокси війни. URL: <https://www.coursera.org/learn/war>
8. Сенаторова О.В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О, 2018. 208 с.

Запитання для самоперевірки:

1. Як військові дії впливають на якість повітря, води та обґрунтувань у зонах бойових дій?
2. Які екологічні наслідки можуть спричинити руйнування нафтобаз і хімічних заводів у зоні бойових дій?
3. Як війна впливає на флору і фауну регіонів, де ведуться бойові дії?
5. Які міжнародні документи захищають довкілля під час збройних конфліктів?
6. Яке значення має Додатковий протокол I (1977) до Женевських конвенцій у контексті захисту довкілля?
7. Які дії під час війни можуть бути кваліфіковані як екоцид згідно з міжнародним правом?

8. Які міжнародні механізми використовуються для оцінки та відшкодування екологічних збитків, спричинених війною?

Тести:

1. Які наслідки для довкілля спричиняє застосування важкої артилерії та вибухівок?
  - а) Поліпшення родючості ґрунтів
  - б) Забруднення ґрунтів та водних ресурсів
  - в) Зменшення біорізноманіття
  - г) б і в
2. Який вид забруднення найбільш характерний для промислових регіонів під час бойових дій?
  - а) Радіоактивне забруднення
  - б) Хімічне забруднення повітря та ґрунтів
  - в) Біологічне зараження
  - г) Світлове забруднення
3. Які наслідки для флори та фауни можуть мати бойові дії в лісах та заповідниках?
  - а) Посилення лісового покриву
  - б) Відновлення біологічної рівноваги
  - в) Знищення рослинності та міграція тварин
  - г) Розширення ареалу рідкісних видів
4. Що таке "екологічна міна сповільненої дії" у контексті війни?
  - а) Новий тип вибухівки
  - б) Довготривале екологічне забруднення через військові дії
  - в) Законодавча норма про відшкодування збитків
  - г) Природна катастрофа
5. Яке з наведених тверджень є правильним щодо впливу війни на водні ресурси?
  - а) Війна не впливає на якість води
  - б) Бойові дії сприяють очищенню вод
  - в) Руйнування інфраструктури спричиняє забруднення водних джерел
  - г) Вода стає менш придатною для використання
6. Який документ регулює захист довкілля під час збройних конфліктів?
  - а) Женевські конвенції
  - б) Гаазькі конвенції
  - в) Статут ООН
  - г) Всі перелічені

7. Яке положення Міжнародного гуманітарного права забороняє завдання надмірної шкоди довкіллю?
- а) Принцип пропорційності
  - б) Принцип комерційної вигоди
  - в) Принцип використання всіх доступних засобів
  - г) Принцип прихованої атаки
8. Які дії щодо довкілля під час війни є воєнними злочинами?
- а) Навмисне руйнування природних ресурсів без воєнної необхідності
  - б) Вирубання лісів для оборонних цілей
  - в) Забруднення джерел питної води
  - г) а і в
9. Який міжнародний суд розглядає справи щодо воєнних злочинів, включно з екологічними?
- а) Європейський суд з прав людини
  - б) Міжнародний суд ООН
  - в) Міжнародний кримінальний суд
  - г) Суд з прав людини у Страсбурзі
10. Чи є обов'язок держав відновлювати довкілля після завершення бойових дій?
- а) Так
  - б) Ні
11. Яка країна несе відповідальність за екологічні збитки, завдані під час війни?
- а) Держава, що зазнала збитків
  - б) Агресор
  - в) Міжнародна спільнота
  - г) Організація Об'єднаних Націй
12. Які види збитків включаються в поняття "екологічні збитки"?
- а) Знищення фауни і флори
  - б) Забруднення повітря та ґрунтів
  - в) Руйнування природних ландшафтів
  - г) Усі відповіді правильні
13. Який міжнародний механізм може бути використаний для компенсації екологічних збитків?
- а) Міжнародний суд справедливості
  - б) Глобальний екологічний фонд
  - в) Міжнародна кримінальна палата

- г) Паризький кліматичний договір
14. Яке міжнародне право дозволяє вимагати відшкодування екологічних збитків під час війни?
- а) Екологічне право ЄС
  - б) Міжнародне гуманітарне право
  - в) Адміністративне право
  - г) Міжнародне морське право
15. Який екологічний принцип передбачає обов'язок держав вживати заходів для попередження екологічної шкоди?
- а) Принцип превенції
  - б) Принцип реакції
  - в) Принцип компенсації
  - г) Принцип нейтралітету
16. Чи має право цивільне населення вимагати компенсації за шкоду, завдану їхньому довкіллю під час війни?
- а) Так
  - б) Ні
17. Яка міжнародна організація займається збором доказів екологічних злочинів під час війни?
- а) ЮНЕСКО
  - б) Міжнародний кримінальний суд
  - в) Грінпіс
  - г) Червоний Хрест
18. Який фактор ускладнює оцінку екологічних збитків після війни?
- а) Тривалість бойових дій
  - б) Відсутність доказової бази
  - в) Руйнування систем моніторингу
  - г) Усі відповіді правильні
19. Чи можна використати компенсацію за екологічні збитки для відновлення біорізноманіття?
- а) Так
  - б) Ні
20. Яка роль міжнародних екологічних організацій у постконфліктний період?
- а) Спостереження за станом довкілля
  - б) Надання технічної допомоги для відновлення

- в) Моніторинг відшкодувань збитків
- г) Усі відповіді правильні

Тема 7. Міжнародні гуманітарні організації, що надають допомогу в період збройного конфлікту

1. Основні функції міжнародних гуманітарних організацій.
2. Міжнародні гуманітарні організації, що надають гуманітарну допомогу в період збройного конфлікту.
3. Основні засади роботи міжнародних гуманітарних організацій.

Література

1. Адамович С. Притягнення до відповідальності вищого військового і політичного керівництва росії за геноцид проти українців. *Law & Society*. 2022. №6. С.3-10.
2. Вступ до міжнародного кримінального права. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-criminal-law>.
3. Громовенко К. В. Міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів : навчально-методичний посібник / К. В. Громовенко, М. В. Грушко, К. В. Мануїлова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 132 с.
4. Базов В.П. *Воєнні злочини*: Навч. посібник. К: Юрінком Інтер, 2008. 336 с.
5. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_199/page.
6. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154.
7. Короткий Т., Хендель Н., Козорог О., Єлігулашвілі М., Олександр Войтенко О., Стокоз О., Потапова В., Маєвський В. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право. Онлайн-курс. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IHLAW101+2021_T3
8. Мануїлова К.В. Міжнародний захист прав людини та його взаємодія з міжнародним гуманітарним правом під час збройних конфліктів. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19359/>.
9. Міжнародне гуманітарне право в теорії та практиці. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-humanitarian-law>
10. Оцінка шкоди довкіллю від російської агресії. URL: <https://courses.prometheus.org.ua/courses/course->

v1:ANTS+EDA101+2023_T1/about?utm_source=sendy&utm_medium=email&utm_campaign=email-aprildigest23-shkoda

11. Парадокси війни. URL: <https://www.coursera.org/learn/war>
12. Репецький В.М., Лисик В.М. Поняття та ознаки воєнних злочинів. Международное гуманитарное право. URL: https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/amp_2009_1_15.pdf.
13. Римський статут міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text/
14. Сенаторова О.В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О, 2018. 208 с.

Запитання для самоперевірки:

1. Які основні завдання виконують міжнародні гуманітарні організації під час збройних конфліктів?
2. Як міжнародні гуманітарні організації сприяють захисту цивільного населення під час воєнних дій?
3. Які міжнародно-правові акти регулюють діяльність гуманітарних організацій у зонах конфліктів?
4. Які основні міжнародні гуманітарні організації діють у зонах воєнних конфліктів, і яка їхня спеціалізація?
5. Яку роль відіграє Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ) у наданні допомоги під час війни?
6. Як ООН та її підрозділи (наприклад, УВКБ ООН, ЮНІСЕФ, ВООЗ) допомагають жертвам воєнних конфліктів?
7. Які труднощі стикаються міжнародні гуманітарні організації під час надання допомоги в умовах збройних конфліктів?
8. Які головні принципи гуманітарної діяльності керують міжнародними організаціями (наприклад, нейтральність, незалежність, гуманність)?
9. Як міжнародне гуманітарне право регулює діяльність гуманітарних організацій у зонах бойових дій?
10. Яким чином міжнародні гуманітарні організації співпрацюють з урядами та місцевими органами влади під час надання допомоги?

Тести:

1. Яке основне завдання міжнародних гуманітарних організацій під час збройних конфліктів?
  - а) Поширення військової інформації
  - б) Захист і допомога постраждалим від збройних конфліктів
  - в) Організація військових навчань
  - г) Вирішення економічних суперечок
2. Яка функція гуманітарних організацій є ключовою під час конфліктів?
  - а) Надання військової техніки
  - б) Медична допомога, доставка продовольства і води
  - в) Відкриття міжнародних торгових шляхів
  - г) Проведення референдумів
3. Яке значення мають гуманітарні коридори, які організовують міжнародні організації?
  - а) Для забезпечення військових перевезень
  - б) Для евакуації цивільного населення і доставки гуманітарної допомоги
  - в) Для розширення зони конфлікту
  - г) Для перевезення військових матеріалів
4. Які права постраждалих під час конфлікту захищають гуманітарні організації?
  - а) Право на доступ до гуманітарної допомоги
  - б) Право на зброю
  - в) Право на управління конфліктом
  - г) Право на мобілізацію
5. Яка міжнародна організація є найбільш відомою у сфері міжнародного гуманітарного права?
  - а) Всесвітній банк
  - б) Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ)
  - в) НАТО
  - г) Міжнародний валютний фонд
6. У якому році було створено Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ)?
  - а) 1945 р.
  - б) 1863 р.
  - в) 1918 р.
  - г) 1950 р.
7. Яка організація надає допомогу біженцям і внутрішньо переміщеним особам?
  - а) Міжнародний комітет Червоного Хреста

- б) Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН)
  - в) ЮНЕСКО
  - г) Всесвітня організація торгівлі
8. Яка міжнародна організація спеціалізується на доставці продовольчої допомоги в зони конфліктів?
- а) Міжнародний валютний фонд
  - б) Всесвітня продовольча програма ООН (WFP)
  - в) НАТО
  - г) Світовий банк
9. Яка гуманітарна організація координує охорону здоров'я під час надзвичайних ситуацій?
- а) ЮНЕСКО
  - б) Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ)
  - в) Міжнародна організація праці
  - г) МКЧХ
10. Яке агентство ООН надає допомогу дітям, які постраждали від конфліктів?
- а) МАГАТЕ
  - б) ЮНІСЕФ
  - в) МОП
  - г) УВКБ ООН
11. Який принцип передбачає надання гуманітарної допомоги без дискримінації?
- а) Принцип неупередженості
  - б) Принцип мобілізації
  - в) Принцип економічності
  - г) Принцип національності
12. Що означає принцип нейтральності в роботі гуманітарних організацій?
- а) Участь у військових діях
  - б) Відмова від підтримки будь-якої сторони конфлікту
  - в) Заборона на доставку гуманітарної допомоги
  - г) Поширення пропаганди
13. Який принцип роботи міжнародних гуманітарних організацій передбачає незалежність від урядів?
- а) Принцип незалежності
  - б) Принцип солідарності
  - в) Принцип мобілізації

- г) Принцип економічності
14. Який міжнародний документ закріплює правовий статус гуманітарних організацій під час конфліктів?
- а) Гаазька конвенція
  - б) Женевські конвенції
  - в) Паризький договір
  - г) Лісабонський протокол
15. Чому принцип гуманності є ключовим для діяльності гуманітарних організацій?
- а) Визначає збройну тактику
  - б) Спрямований на зменшення страждань людей
  - в) Забороняє надання допомоги
  - г) Обмежує гуманітарну діяльність
16. Яка міжнародна організація відповідає за моніторинг дотримання норм міжнародного гуманітарного права?
- а) Міжнародний комітет Червоного Хреста
  - б) ЮНЕСКО
  - в) Всесвітня організація охорони здоров'я
  - г) Міжнародний валютний фонд
17. Який принцип передбачає, що гуманітарна допомога має бути доступною для всіх, хто її потребує?
- а) Принцип пропорційності
  - б) Принцип універсальності
  - в) Принцип економічності
  - г) Принцип секретності
18. Що є головною умовою ефективності роботи міжнародних гуманітарних організацій?
- а) Політична підтримка урядів
  - б) Дотримання принципів гуманності та нейтральності
  - в) Заборона на втручання у конфлікт
  - г) Збільшення військової активності
19. Як міжнародні гуманітарні організації координують свої дії під час великих гуманітарних криз?
- а) Через міжнародні координаційні механізми ООН
  - б) Через державні органи
  - в) Через військові бази

- г) Через комерційні компанії
20. Яке значення мають гуманітарні організації для мирного врегулювання конфліктів?
- а) Поширюють військові дії
  - б) Сприяють зменшенню страждань і створюють умови для переговорів
  - в) Контролюють ресурси конфлікту
  - г) Формують військові альянси

Тема 8 Біженці під час війн

1. Міжнародно-правова основа захисту біженців.
2. Основні права біженців.
3. Виклики в забезпеченні захисту біженців.

Література

1. Базов В.П. *Воєнні злочини*: Навч. посібник. К: Юрінком Інтер, 2008. 336 с.
2. Вступ до міжнародного кримінального права. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-criminal-law>.
3. Басиста І.В. Насильницька передача українських дітей– акт геноциду чи воєнний злочин? Українська воєнна та повоєнна кримінальна юстиція: матеріали ІХ (XXII) Львівського форуму кримінальної юстиції (м. Львів, 26–27 жовтня 2023 року) / упорядник І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2023. С. 18-64. <https://www.lvduvs.edu.ua/uk/library/materialy-naukovykh-konferentsii.html>
4. Біженці в 21 столітті. URL: <https://www.coursera.org/learn/refugees-21st-century>
5. Громовенко К. В. Міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів : навчально-методичний посібник / К. В. Громовенко, М. В. Грушко, К. В. Мануїлова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 132 с.
6. Короткий Т., Хендель Н., Козорог О., Єлігулашвілі М., Олександр Войтенко О., Стокоз О., Потапова В., Маєвський В. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право Онлайн-курс. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IHLAW101+2021_T3
7. Міжнародне гуманітарне право в теорії та практиці. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-humanitarian-law>
8. Міжнародне право в дії: розслідування та переслідування міжнародних злочинів. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action-2>
9. Міжнародне право в дії: путівник по міжнародних судах і трибуналах у Гаазі. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action>.

10. Парадокси війни. URL: <https://www.coursera.org/learn/war>
11. Сенаторова О.В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О, 2018. 208 с.

Запитання для самоперевірки:

1. Які основні документи регулюють захист прав біженців на міжнародному рівні?
2. Що таке Конвенція ООН про статус біженців 1951 року, і яку роль вона відіграє?
3. Яке визначення поняття "біженець" згідно з міжнародним правом?
4. Які права надає статус біженця відповідно до міжнародних норм?
5. Які країни несуть відповідальність за надання притулку біженцям?
6. Які труднощі можуть виникати у біженців під час пошуку захисту?
7. Чому важливо дотримуватися принципу "невислання" щодо біженців?
8. Які виклики стоять перед країнами, які приймають велику кількість біженців?
9. Як міжнародні організації (наприклад, УВКБ ООН) сприяють захисту прав біженців?
10. Як війни впливають на доступ біженців до медичної допомоги, освіти та працевлаштування?

Тести:

1. Який документ є основоположним для захисту прав біженців?
  - а) Паризька хартія
  - б) Конвенція ООН про статус біженців (1951)
  - в) Гаазька конвенція
  - г) Статут ООН
2. Протокол 1967 року до Конвенції про статус біженців скасував:
  - а) Територіальні обмеження
  - б) Гарантії притулку
  - в) Право на освіту
  - г) Принцип невислання
3. Яка міжнародна організація відповідає за захист прав біженців?
  - а) Міжнародний комітет Червоного Хреста
  - б) ЮНЕСКО
  - в) Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ)
  - г) Міжнародний валютний фонд

4. Яке поняття означає принцип заборони повернення біженців до країн, де їм загрожує небезпека?
- а) Екстрадиція
  - б) Невислання (non-refoulement)
  - в) Реадмісія
  - г) Репатріація
5. Яка декларація ООН додатково закріплює захист прав біженців?
- а) Декларація прав людини (1948)
  - б) Конвенція про геноцид
  - в) Паризька декларація
  - г) Київська хартія
6. Яке з наступних прав гарантоване біженцям згідно з Конвенцією 1951 року?
- а) Право на житло
  - б) Право на освіту
  - в) Право на працю
  - г) Усі відповіді правильні
7. Чи можуть біженці бути позбавлені правової допомоги у країні притулку?
- а) Так
  - б) Ні
8. Біженці мають право на:
- а) Повернення до своєї країни у примусовому порядку
  - б) Захист від дискримінації
  - в) Уникнення юридичних процедур
  - г) Відмову від надання інформації
9. Який документ часто видається біженцям замість національного паспорта?
- а) Паспорт для безвізових подорожей
  - б) Проїзний документ біженця
  - в) Дипломатичний паспорт
  - г) Лист підтвердження
10. Чи мають біженці право на возз'єднання родини?
- а) Так
  - б) Ні
11. Які проблеми можуть виникати у біженців у таборах?
- а) Погані санітарні умови
  - б) Нестача їжі та води

- в) Відсутність медичної допомоги
  - г) Усі відповіді правильні
12. Який фактор часто ускладнює доступ біженців до медичної допомоги?
- а) Брак фінансування
  - б) Відсутність медичних фахівців
  - в) Дискримінація
  - г) Усі відповіді правильні
13. Чому важливо інтегрувати біженців у суспільство країни притулку?
- а) Для зміцнення економіки
  - б) Для запобігання соціальній напруженості
  - в) Для захисту прав людини
  - г) Усі відповіді правильні
14. Що таке "вторинне переміщення" біженців?
- а) Переміщення між таборами
  - б) Повернення до країни походження
  - в) Переміщення до третьої країни
  - г) Добровільна репатріація
15. Які обставини можуть стати підставою для відмови у статусі біженця?
- а) Наявність серйозного злочину
  - б) Загроза національній безпеці країни притулку
  - в) Подання неправдивої інформації
  - г) Усі відповіді правильні
16. Які країни стикаються з найбільшими викликами через масові потоки біженців?
- а) Розвинені країни ЄС
  - б) Сусідні зони конфлікту
  - в) Острови Тихого океану
  - г) Північна Америка
17. Який тип міжнародної допомоги надається країнам, що приймають біженців?
- а) Гуманітарна допомога
  - б) Економічні гранти
  - в) Навчальні програми для місцевих громад
  - г) Усі відповіді правильні
18. Яке право біженців часто порушується під час воєн?
- а) Право на освіту
  - б) Право на медичну допомогу

- в) Право на свободу пересування
  - г) Усі відповіді правильні
19. Чим відрізняються біженці від внутрішньо переміщених осіб?
- а) Біженці перетинають міжнародні кордони
  - б) Внутрішньо переміщені особи залишаються в межах своєї країни
  - в) Внутрішньо переміщені особи не потребують статусу біженця
  - г) а
20. Який крок є важливим для забезпечення прав біженців після війни?
- а) Інтеграція у суспільство країни притулку
  - б) Добровільна репатріація
  - в) Відшкодування збитків
  - г) Усі відповіді правильні

Тема 9. Порушення норм міжнародного та національного права російською владою на окупованих українських територіях в сфері освіти

1. Примусова русифікація.
2. Індоктринація молоді.
3. Депортація дітей.
4. Переслідування українських освітян.
5. Руйнування навчальних закладів.

Література

1. Базов В.П. *Воєнні злочини*: Навч. посібник. К: Юрінком Інтер, 2008. 336 с.
2. Вступ до міжнародного кримінального права. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-criminal-law>.
3. Біженці в 21 столітті. URL: <https://www.coursera.org/learn/refugees-21st-century>
4. Громовенко К. В. Міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів : навчально-методичний посібник / К. В. Громовенко, М. В. Грушко, К. В. Мануїлова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 132 с.
5. Короткий Т., Хендель Н., Козорог О., Слігулашвілі М., Олександр Войтенко О., Стокоз О., Потапова В., Маєвський В. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право
Онлайн-курс. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IHLAW101+2021_T3
6. Міжнародне гуманітарне право в теорії та практиці. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-humanitarian-law>

7. Міжнародне право в дії: розслідування та переслідування міжнародних злочинів. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action-2>

8. Міжнародне право в дії: путівник по міжнародних судах і трибуналах у Гаазі. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action>.

9. Парадокси війни. URL: <https://www.coursera.org/learn/war>

10. Сенаторова О.В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О, 2018. 208 с.

Запитання для самоперевірки:

1. Що таке примусова русифікація, і які методи використовуються для її впровадження на окупованих територіях України?

2. Які міжнародні документи порушуються у випадку примусової зміни мовної політики в освітніх закладах?

3. У чому полягає індоктринація молоді, і як вона здійснюється на окупованих територіях України?

4. Як порушується право дитини на об'єктивну та неупереджену освіту під час індоктринації молоді?

5. Якими міжнародними нормами заборонено депортацію дітей з окупованих територій?

6. Чому депортація українських дітей до Росії є воєнним злочином?

7. Які види переслідувань застосовуються до українських освітян на окупованих територіях?

8. Як руйнування навчальних закладів впливає на право дітей на освіту?

9. Які міжнародні конвенції передбачають захист освітніх установ під час збройних конфліктів?

10. Як міжнародна спільнота реагує на порушення прав у сфері освіти на окупованих територіях України?

Тести:

- Що таке примусова русифікація?
  - а) Вільний вибір мови навчання
  - б) Нав'язування російської мови як основної у навчанні
  - в) Підтримка української мови
  - г) Вивчення іноземних мов
- 2. Який міжнародний документ порушується примусовою русифікацією освіти?
  - а) Конвенція ООН про права дитини
  - б) Женевські конвенції

- в) Європейська конвенція з прав людини
  - г) Усі відповіді правильні
3. Який основний метод використовує російська влада для русифікації освіти на окупованих територіях?
- а) Заборона викладання українською мовою
  - б) Вільний вибір мови навчання
  - в) Розвиток багатомовності
  - г) Підтримка українських підручників
4. Що таке індоктринація молоді?
- а) Вільне навчання різним поглядам
  - б) Нав'язування пропагандистських ідей та фальсифікованої історії
  - в) Розвиток критичного мислення
  - г) Підтримка демократії
5. Які методи використовуються для індоктринації дітей на окупованих територіях?
- а) Зміна підручників на пропагандистські
  - б) Введення обов'язкових пропагандистських заходів
  - в) Пропаганда через позашкільні заходи
  - г) Усі відповіді правильні
6. Яке право дітей порушується індоктринацією молоді?
- а) Право на доступ до правдивої інформації
  - б) Право на відпочинок
  - в) Право на свободу пересування
  - г) Право на приватність
7. Депортація дітей з окупованих територій є порушенням:
- а) Конвенції ООН про права дитини
  - б) Женевських конвенцій
  - в) Міжнародного гуманітарного права
  - г) Усі відповіді правильні
8. Яким є воєнний статус депортації дітей?
- а) Адміністративне правопорушення
  - б) Воєнний злочин
  - в) Гуманітарна допомога
  - г) Легальна евакуація
9. Яке основне право дітей порушується під час депортації?
- а) Право на освіту

- б) Право на життя у сім'ї
  - в) Право на працю
  - г) Право на пересування
10. Які види переслідувань зазнають українські освітяни на окупованих територіях?
- а) Фізичне насильство
  - б) Примушування до співпраці
  - в) Адміністративні покарання
  - г) Усі відповіді правильні
11. Чому російська влада переслідує українських освітян?
- а) Через відмову впроваджувати російську освітню програму
  - б) За викладання української історії
  - в) Через підтримку українських цінностей
  - г) Усі відповіді правильні
12. Який міжнародний документ передбачає захист освітян під час збройних конфліктів?
- а) Женевські конвенції
  - б) Конвенція ООН про права дитини
  - в) Гаазькі конвенції
  - г) Усі відповіді правильні
13. Руйнування шкіл та університетів на окупованих територіях є порушенням:
- а) Женевських конвенцій
  - б) Міжнародного гуманітарного права
  - в) Права на освіту
  - г) Усі відповіді правильні
14. Які наслідки має руйнування навчальних закладів для дітей?
- а) Переривання навчання
  - б) Втрата доступу до освіти
  - в) Психологічні травми
  - г) Усі відповіді правильні
15. Який міжнародний принцип передбачає захист освітніх установ під час війни?
- а) Принцип невислання
  - б) Принцип пропорційності
  - в) Принцип захисту цивільних об'єктів
  - г) Принцип нейтралітету
16. Як руйнування навчальних закладів впливає на місцеву громаду?

- а) Погіршення якості життя
- б) Зростання освітніх прогалин
- в) Зменшення соціальної активності
- г) Усі відповіді правильні

17. Які організації документують воєнні злочини проти освіти в Україні?

- а) ЮНЕСКО
- б) Міжнародний кримінальний суд
- в) ООН
- г) Усі відповіді правильні

18. Чому руйнування освітньої інфраструктури є цілеспрямованою тактикою окупантів?

- а) Для знищення культурної ідентичності
- б) Для обмеження доступу до освіти
- в) Для створення хаосу
- г) Усі відповіді правильні

19. Чи можуть освітяни на окупованих територіях звернутися до міжнародних правозахисних організацій?

- а) Так
- б) Ні

20. Яке право дітей захищається міжнародними угодами, навіть під час війни?

- а) Право на освіту
- б) Право на розваги
- в) Право на військову підготовку
- г) Право на мовчання

Тема 10 Відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права

1. Види відповідальності за порушення МГП.
2. Механізми притягнення до відповідальності. Міжнародні кримінальні суди та трибунали.
3. Історичні приклади порушень Міжнародного гуманітарного права.

Література

1. Вступ до міжнародного кримінального права. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-criminal-law>.

2. Громовенко К. В. Міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів : навчально-методичний посібник / К. В. Громовенко, М. В. Грушко, К. В. Мануїлова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 132 с.
3. Базов В.П. *Воєнні злочини*: Навч. посібник. К: Юрінком Інтер, 2008. 336 с.
4. Гнатівський М., Кушнір І., Кульчицький Н. Європейський механізм захисту прав людини. URL: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/5150>.
5. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_199/page.
6. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154.
7. Короткий Т., Хендель Н., Козорог О., Слігулашвілі М., Олександр Войтенко О., Стокоз О., Потапова В., Маєвський В. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право. Онлайн-курс. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IHLAW101+2021_T3
8. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
9. Мануїлова К.В. Міжнародний захист прав людини та його взаємодія з міжнародним гуманітарним правом під час збройних конфліктів. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19359/>.
10. Міжнародне гуманітарне право в теорії та практиці. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-humanitarian-law>
11. Міжнародне право в дії: розслідування та переслідування міжнародних злочинів. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action-2>
12. Міжнародне право в дії: путівник по міжнародних судах і трибуналах у Гаазі. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action>.
13. Парадокси війни. URL: <https://www.coursera.org/learn/war>
14. Репецький В.М., Лисик В.М. Поняття та ознаки воєнних злочинів. Международное гуманитарное право. URL: https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/amp_2009_1_15.pdf.
15. Римський статут міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text/
16. Сенаторова О.В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О, 2018. 208 с.

17. Fazi M. A., Tehrani P. M., Ahmed M. W & Shah S. A. (2019) Bangladesh's Approach towards International Criminal Law: A Case Study of International Crimes Tribunal Bangladesh. *Journal of Politics and Law*, Vol. 12, N. 3, p.80-86.

18. Mullins Christopher W. Variations in War Crimes During the Sierra Leone Civil War. *International Criminal Justice Review*. XX. 2020. P. 1-20.

19. Schaefer, Edward A. (1987). *War Crimes, War Criminals, and War Crimes Trials* by Norman E. Tutorow *German Studies Review*. Vol. 10, No. 2, p. 377.

Запитання для самоперевірки:

1. Які види відповідальності передбачені за порушення норм міжнародного гуманітарного права (МГП)?
2. У чому полягає різниця між індивідуальною, державою-правовою та командною відповідальністю за воєнні злочини?
3. Які категорії злочинів підпадають під юрисдикцію міжнародного кримінального права?
4. Яку роль у розслідуванні та покаранні за воєнні злочини відіграє Міжнародний кримінальний суд (МКС)?
5. Які функції виконували міжнародні трибунали, такі як Нюрнберзький трибунал та Міжнародний трибунал щодо колишньої Югославії (МТКЮ)?
6. Як відбувається співпраця держав із міжнародними судами для притягнення злочинців до відповідальності?
7. Які труднощі виникають під час розслідування злочинів за нормами міжнародного гуманітарного права?
8. Які воєнні злочини розглядалися на Нюрнберзькому процесі, і який його вплив на міжнародне право?
9. Які порушення міжнародного гуманітарного права були розслідувані під час конфлікту в Руанді (1994 р.)?

Як міжнародна спільнота реагує на сучасні випадки порушення міжнародного гуманітарного права, наприклад, у контексті війни в Україні?

Тести: 1. Які види відповідальності існують за порушення норм міжнародного гуманітарного права?

- а) Адміністративна, матеріальна
- б) Дисциплінарна, кримінальна, міжнародна
- в) Цивільна, трудова, фінансова
- г) Податкова, сімейна

2. Хто несе відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права?

- а) Виключно фізичні особи
- б) Виключно держави
- в) Як фізичні особи, так і держави
- г) Лише міжнародні організації

3. Які наслідки можуть наставати для держави у разі порушення норм міжнародного гуманітарного права?

- а) Санкції, компенсація збитків, міжнародна відповідальність
- б) Виключно кримінальна відповідальність
- в) Втрата незалежності
- г) Позбавлення членства в ООН

4. Що є основним видом відповідальності для фізичних осіб за порушення норм міжнародного гуманітарного права?

- а) Адміністративна відповідальність
- б) Кримінальна відповідальність
- в) Цивільна відповідальність
- г) Матеріальна відповідальність

5. Які злочини підпадають під юрисдикцію міжнародного кримінального права?

- а) Воєнні злочини, злочини проти людяності, геноцид
- б) Корупційні правопорушення
- в) Порушення авторських прав
- г) Порушення норм трудового законодавства

6. Який суд має юрисдикцію розглядати злочини геноциду, воєнні злочини та злочини проти людяності?

- а) Європейський суд з прав людини
- б) Міжнародний кримінальний суд (МКС)
- в) Міжнародний суд ООН
- г) Суд ООН з морського права

7. Коли було створено Міжнародний кримінальний суд?

- а) 1945 рік
- б) 2002 рік
- в) 1991 рік
- г) 2014 рік

8. Який міжнародний трибунал розглядав злочини, вчинені під час війни на Балканах у 1990-х роках?

- а) Нюрнберзький трибунал

- б) Міжнародний трибунал щодо Руанди
  - в) Міжнародний трибунал щодо колишньої Югославії (МТКЮ)
  - г) Міжнародний кримінальний суд
9. Які країни не є учасниками Римського статуту Міжнародного кримінального суду?
- а) Україна, Польща, Франція
  - б) США, Китай, Росія
  - в) Канада, Німеччина, Японія
  - г) Велика Британія, Іспанія, Швеція
10. Яке покарання може бути застосоване за воєнні злочини за рішенням МКС?
- а) Довічне ув'язнення
  - б) Адміністративний штраф
  - в) Позбавлення громадянства
  - г) Вислання з країни
11. Що є підставою для розгляду справи у Міжнародному кримінальному суді?
- а) Рішення Ради Безпеки ООН, заява держави або прокурора МКС
  - б) Запит будь-якого громадянина
  - в) Вимога національного суду будь-якої країни
  - г) Петиція міжнародної організації
12. Які злочини розглядав Нюрнберзький трибунал?
- а) Воєнні злочини, злочини проти людяності, агресія
  - б) Теракти та злочини проти довкілля
  - в) Фінансові махінації
  - г) Незаконну імміграцію
13. Які злочини були розглянуті Міжнародним трибуналом щодо Руанди?
- а) Геноцид, злочини проти людяності
  - б) Воєнні злочини у В'єтнамі
  - в) Корупційні злочини
  - г) Екологічні злочини
14. Який конфлікт спричинив створення Міжнародного трибуналу щодо колишньої Югославії?
- а) Друга світова війна
  - б) Громадянська війна у Сирії
  - в) Війна на Балканах у 1990-х роках
  - г) Холодна війна
15. Яка держава офіційно визнала свою відповідальність за геноцид у Руанді?

а) Франція

б) Бельгія

в) США

г) Велика Британія

16. Хто з політичних лідерів був засуджений Міжнародним трибуналом щодо Югославії?

а) Слободан Мілошевич

б) Адольф Гітлер

в) Йосип Сталін

г) Муаммар Каддафі

17. Яке порушення МГП стало причиною створення Нюрнберзького трибуналу?

а) Воєнні злочини нацистської Німеччини

б) Атомне бомбардування Хіросіми і Нагасаки

в) Війна у В'єтнамі

г) Корейська війна

18. Хто був одним із головних обвинувачених на Нюрнберзькому процесі?

а) Герман Герінг

б) Уїнстон Черчилль

в) Франклін Рузвельт

г) Беніто Муссоліні

19. Яка країна першою застосувала ядерну зброю під час війни?

а) США

б) Німеччина

в) СРСР

г) Японія

Тема 11 Документування воєнних злочинів

1. Завдання документування воєнних злочинів.
2. Предмети документування та збирачі свідчень.
3. Етичні вимоги до документування.
4. Сховища для свідчень злочинів.

Література

1. Вступ до міжнародного кримінального права. URL:
<https://www.coursera.org/learn/international-criminal-law>.

2. Громовенко К. В. Міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів : навчально-методичний посібник / К. В. Громовенко, М. В. Грушко, К. В. Мануїлова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 132 с.

3. Базов В.П. *Воєнні злочини*: Навч. посібник. К: Юрінком Інтер, 2008. 336 с.

4. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_199/page.

5. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154.

6. Короткий Т., Хендель Н., Козорог О., Єлігулашвілі М., Олександр Войтенко О., Стокоз О., Потапова В., Маєвський В. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право
Онлайн-курс. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IHLAW101+2021_T3

7. Мануїлова К.В. Міжнародний захист прав людини та його взаємодія з міжнародним гуманітарним правом під час збройних конфліктів. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19359/>.

8. Міжнародне гуманітарне право в теорії та практиці. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-humanitarian-law>

9. Міжнародне право в дії: розслідування та переслідування міжнародних злочинів. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action-2>

10. Міжнародне право в дії: путівник по міжнародних судах і трибуналах у Гаазі. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action>.

11. Парадокси війни. URL: <https://www.coursera.org/learn/war>

12. Полонений росіянин отримав довічне за вбивство цивільного. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/05/23/7347972/>

13. Репецький В.М., Лисик В.М. Поняття та ознаки воєнних злочинів. Международное гуманитарное право. URL: https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/amp_2009_1_15.pdf.

14. Римський статут міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text/

15. Сенаторова О.В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О, 2018. 208 с.

Запитання для самоперевірки:

1. Які основні цілі документування воєнних злочинів у міжнародному праві?

2. Як документування воєнних злочинів сприяє правосуддю та міжнародним розслідуванням?
3. Які види доказів використовуються для фіксації воєнних злочинів (свідчення очевидців, фото, відео, експертні висновки тощо)?
4. Хто займається збором доказів воєнних злочинів (правозахисні організації, журналісти, слідчі, прокурори, військові експерти)?
5. Яку роль у процесі документування відіграють міжнародні організації, такі як ООН, Міжнародний кримінальний суд (МКС) та правозахисні групи?
6. Які етичні стандарти повинні дотримуватися під час збирання свідчень жертв і свідків воєнних злочинів?
7. Як гарантувати безпеку та конфіденційність осіб, що надають свідчення про воєнні злочини?
8. Яким чином можна уникнути повторної травматизації жертв під час документування злочинів?
9. Де і як зберігаються докази воєнних злочинів, щоб забезпечити їхню автентичність і доступність для судових процесів?
Які цифрові та фізичні архіви використовуються для збереження документів, що стосуються воєнних злочинів?

Тести:

1. Яка головна мета документування воєнних злочинів?
  - а) Відшкодування збитків
  - б) Забезпечення справедливості та правосуддя
  - в) Пропагандистське використання
  - г) Архівування для історії
2. Який міжнародний суд розглядає справи, пов'язані з воєнними злочинами?
  - а) Міжнародний суд ООН
  - б) Європейський суд з прав людини
  - в) Міжнародний кримінальний суд
  - г) Арбітражний суд
3. Які з наведених принципів є ключовими при документуванні воєнних злочинів?
  - а) Об'єктивність, достовірність, безпека
  - б) Політична нейтральність, таємність, швидкість
  - в) Публічність, комерційна вигода, емоційність
  - г) Анонімність, обвинувачення без доказів, гнучкість

4. Що є основним доказом у розслідуванні воєнних злочинів?
  - а) Свідчення очевидців
  - б) Офіційні документи
  - в) Фото- і відеоматеріали
  - г) Усі перелічені варіанти
5. Яка роль міжнародних організацій у документуванні воєнних злочинів?
  - а) Вони не беруть участі
  - б) Вони координують збір доказів та допомагають у розслідуванні
  - в) Вони займаються тільки гуманітарною допомогою
  - г) Вони можуть лише радити
6. Які типи доказів використовуються при документуванні воєнних злочинів?
  - а) Фізичні, документальні, цифрові, усні свідчення
  - б) Лише усні свідчення
  - в) Тільки відеоматеріали
  - г) Тільки військові звіти
7. Хто може здійснювати збір доказів воєнних злочинів?
  - а) Журналісти
  - б) Представники правозахисних організацій
  - в) Спеціальні слідчі органи
  - г) Усі перелічені варіанти
8. Які з наведених джерел можуть бути використані при документуванні воєнних злочинів?
  - а) Соціальні мережі
  - б) Супутникові знімки
  - в) Судово-медичні експертизи
  - г) Усі перелічені варіанти
9. Чому важливо перевіряти достовірність свідчень очевидців?
  - а) Щоб уникнути фальсифікацій
  - б) Свідки можуть помилятися
  - в) Свідчення можуть бути упередженими
  - г) Усі перелічені варіанти
10. Як документатори забезпечують безпеку свідків?
  - а) Використовують анонімність
  - б) Надають юридичний захист

- в) Організують евакуацію
  - г) Усі перелічені варіанти
11. Який принцип етики має дотримуватися при зборі свідчень?
- а) Поважати гідність свідка
  - б) Використовувати психологічний тиск
  - в) Записувати лише те, що підтверджує певну версію
  - г) Ігнорувати почуття свідків
12. Чому важливо отримувати згоду свідка перед записом свідчень?
- а) Це підвищує юридичну силу свідчень
  - б) Це питання етики та прав людини
  - в) Свідок може не усвідомлювати ризики
  - г) Усі перелічені варіанти
13. Що має бути враховано при роботі з жертвами воєнних злочинів?
- а) Їх емоційний стан
  - б) Їх безпека
  - в) Їх бажання дати свідчення
  - г) Усі перелічені варіанти
14. Як потрібно ставитися до дітей-свідків?
- а) Опитувати лише за згодою опікунів
  - б) Використовувати спеціальні методики інтерв'ю
  - в) Забезпечити їхню психологічну безпеку
  - г) Усі перелічені варіанти
15. Чи допустимо змінювати свідчення для відповідності певній версії подій?
- а) Так, якщо це потрібно для обвинувачення
  - б) Ні, це суперечить принципу об'єктивності
  - в) Тільки якщо свідчення суперечливі
  - г) Лише за згодою міжнародних організацій
16. Які основні вимоги до сховищ інформації про воєнні злочини?
- а) Безпека, конфіденційність, доступність для слідчих
  - б) Публічність, швидкий доступ для всіх
  - в) Відкритість у соцмережах
  - г) Відсутність шифрування
17. Де можуть зберігатися документи про воєнні злочини?
- а) У базах даних правозахисних організацій
  - б) У державних архівах

- в) В міжнародних судах
  - г) Усі перелічені варіанти
18. Які загрози існують для сховищ даних про воєнні злочини?
- а) Кібератаки
  - б) Фізичне знищення
  - в) Несанкціонований доступ
  - г) Усі перелічені варіанти
19. Які методи використовуються для захисту даних у сховищах?
- а) Шифрування
  - б) Обмежений доступ
  - в) Резервне копіювання
  - г) Усі перелічені варіанти
20. Чи можуть свідчення бути використані у суді, якщо вони не були належним чином задокументовані?
- а) Так, якщо вони правдиві
  - б) Ні, бо вони можуть бути визнані недійсними
  - в) Лише за рішенням судді
  - г) Тільки якщо їх підтвердять інші докази

Тема 12 Правосуддя перехідного періоду

1. Основні елементи правосуддя перехідного періоду.
2. Механізми правосуддя перехідного періоду.
3. Правосуддя перехідного періоду в Україні.

Література

1. Вступ до міжнародного кримінального права. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-criminal-law>.
2. Громовенко К. В. Міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів : навчально-методичний посібник / К. В. Громовенко, М. В. Грушко, К. В. Мануїлова. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 132 с.
3. Базов В.П. *Воєнні злочини*: Навч. посібник. К: Юрінком Інтер, 2008. 336 с.
4. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_199/page.
5. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154.

6. Короткий Т., Хендель Н., Козорог О., Єлігулашвілі М., Олександр Войтенко О., Стокоз О., Потапова В., Маєвський В. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право Онлайн-курс. URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+IHLAW101+2021_T3

7. Мануїлова К.В. Міжнародний захист прав людини та його взаємодія з міжнародним гуманітарним правом під час збройних конфліктів. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19359/>.

8. Міжнародне гуманітарне право в теорії та практиці. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-humanitarian-law>

9. Міжнародне право в дії: розслідування та переслідування міжнародних злочинів. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action-2>

10. Міжнародне право в дії: путівник по міжнародних судах і трибуналах у Гаазі. URL: <https://www.coursera.org/learn/international-law-in-action>.

11. Парадокси війни. URL: <https://www.coursera.org/learn/war>

12. Репецький В.М., Лисик В.М. Поняття та ознаки воєнних злочинів. Международное гуманитарное право. URL: https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/amp_2009_1_15.pdf.

13. Римський статут міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text/

14. Сенаторова О.В. Права людини і збройні конфлікти : навч. посіб. Київ: ФОП Голембовська О.О, 2018. 208 с.

15. [Bloxham](#), D. British War Crimes Trial Policy in Germany, 1945–1957: Implementation and Collapse. *Journal of British Studies*. 2003. Vol. 42, Issue 1, pp. 118-119.

16. Hansen, T.O. In Pursuit of Accountability during and after War. *Journal of Strategic Studies*. 2019. 42(7), pp. 946-970.

17. Neto, M. M. Between the Atomic Bomb and the War Crimes: Denialism and Japanese Historiography in Perspective. *Revista brasileira de historia*, 2021. VL 41. IS 87. 37-60.

Запитання для самоперевірки:

1. Що таке правосуддя перехідного періоду і в яких умовах воно застосовується?
2. Які основні елементи включає концепція правосуддя перехідного періоду (механізми правди, відповідальності, репарацій, інституційних реформ тощо)?
3. Яку роль відіграє процес примирення у правосудді перехідного періоду?

4. Які механізми правосуддя перехідного періоду застосовуються для розслідування воєнних злочинів та порушень прав людини?

5. Як працюють міжнародні та національні суди у рамках правосуддя перехідного періоду?

6. Які форми репарацій застосовуються для постраждалих від воєнних злочинів та порушень прав людини?

7. Яку роль відіграють комісії правди в механізмах перехідного правосуддя?

8. Які аспекти правосуддя перехідного періоду є актуальними для України в умовах війни?

9. Які міжнародні та національні ініціативи щодо перехідного правосуддя існують для України?

Як правосуддя перехідного періоду може сприяти відновленню справедливості після збройного конфлікту в Україні?

Тести:

1. Що таке правосуддя перехідного періоду?
  - а) Процес реформування судової системи
  - б) Комплекс заходів для подолання наслідків масових порушень прав людини
  - в) Тимчасове управління державою після конфлікту
  - г) Процес зміни уряду
2. Які основні елементи правосуддя перехідного періоду?
  - а) Судове переслідування, відшкодування шкоди, реформи, розкриття правди
  - б) Лише покарання винних
  - в) Лише зміна судової системи
  - г) Лише розслідування злочинів
3. Яка мета судового переслідування в межах правосуддя перехідного періоду?
  - а) Покарання винних та встановлення справедливості
  - б) Відновлення економіки
  - в) Вирішення політичних суперечок
  - г) Відкладення судових процесів
4. Чому важливо забезпечити відшкодування шкоди жертвам?
  - а) Для економічної стабільності держави
  - б) Для відновлення довіри суспільства
  - в) Для зменшення витрат на судові процеси
  - г) Для зниження рівня злочинності

5. Який елемент правосуддя перехідного періоду спрямований на інституційні зміни?
  - а) Реформи державних інституцій
  - б) Покарання військових злочинців
  - в) Спеціальні військові суди
  - г) Створення нових політичних партій
6. Який механізм використовується для встановлення історичної правди?
  - а) Комісії правди
  - б) Спеціальні економічні ради
  - в) Міжнародні фінансові установи
  - г) Політичні переговори
7. Що є основним завданням комісій правди?
  - а) Встановлення історичних фактів та визнання правди
  - б) Організація судових процесів
  - в) Формування військових трибуналів
  - г) Регулювання економіки
8. Які судові механізми використовуються в рамках правосуддя перехідного періоду?
  - а) Міжнародні трибунали, гібридні суди, національні суди
  - б) Лише міжнародні суди
  - в) Лише військові трибунали
  - г) Лише комісії правди
9. Чим гібридні суди відрізняються від міжнародних трибуналів?
  - а) Вони поєднують міжнародне та національне право
  - б) Вони функціонують лише в мирний час
  - в) Вони займаються виключно економічними злочинами
  - г) Вони діють лише під егідою ООН
10. Яка роль амністій у правосудді перехідного періоду?
  - а) Вони можуть використовуватися для заохочення примирення
  - б) Вони застосовуються лише до жертв конфлікту
  - в) Вони є обов'язковими у всіх випадках
  - г) Вони повністю замінюють судове переслідування
11. Яке значення люстрації в процесах правосуддя перехідного періоду?
  - а) Очищення державних інституцій від осіб, причетних до злочинів
  - б) Автоматичне позбавлення громадянства
  - в) Відміна всіх законів попередньої влади
  - г) Запровадження нової судової системи

12. Що може бути формою репарацій жертвам воєнних злочинів?
- а) Фінансові компенсації
  - б) Публічні вибачення
  - в) Соціальні програми підтримки
  - г) Усі перелічені варіанти
13. Який механізм правосуддя перехідного періоду сприяє недопущенню повторення злочинів у майбутньому?
- а) Інституційні реформи
  - б) Військові трибунали
  - в) Тимчасові уряди
  - г) Мирні переговори
14. Чому важливі громадські слухання в процесах правосуддя перехідного періоду?
- а) Вони забезпечують прозорість процесів
  - б) Вони є формою судового переслідування
  - в) Вони є єдиним джерелом правди
  - г) Вони мають на меті зміну політичного курсу
15. Який механізм перехідного правосуддя використовується для відновлення довіри до судової влади?
- а) Судова реформа
  - б) Політична люстрація
  - в) Створення нових політичних партій
  - г) Проведення референдуму
16. Яка ключова проблема правосуддя перехідного періоду в Україні?
- а) Відсутність механізмів притягнення до відповідальності за воєнні злочини
  - б) Недостатня кількість суддів
  - в) Відсутність міжнародної підтримки
  - г) Брак правової освіти серед населення
17. Яка міжнародна організація допомагає Україні в реалізації правосуддя перехідного періоду?
- а) ООН
  - б) НАТО
  - в) Червоний Хрест
  - г) Всесвітня організація охорони здоров'я
18. Які злочини розглядаються в рамках правосуддя перехідного періоду в Україні?
- а) Воєнні злочини, злочини проти людяності, порушення прав людини

- б)Тільки економічні злочини
  - в)Тільки корупційні злочини
  - г)Лише злочини, скоєні під час бойових дій
19. Яка державна структура України займається документуванням воєнних злочинів?
- а) Офіс Генерального прокурора
  - б)Міністерство освіти
  - в)Національна поліція
  - г)Верховна Рада
20. Які реформи необхідні для ефективного впровадження правосуддя перехідного періоду в Україні?
- а) Судова реформа, боротьба з корупцією, захист прав жертв
  - б)Лише судова реформа
  - в)Лише зміна Конституції
  - г)Лише посилення міжнародної співпраці